
Technologie pro zpřístupnění mapových sbírek ČR, šance pro oživení Mapové sbírky PŘF UK

Technologie pro zpřístupnění mapových sbírek ČR, šance pro oživení Mapové sbírky PŘF UK

Prakticky celé dvacáté století přibývaly do Mapové sbírky PŘF UK akvizice často velmi významných a unikátních mapových děl z celé České republiky. Díky prof. Václavu Švamberovi získala v roce 1920 výsadní postavení a status Státní sbírky mapové. Měla být ústředním československým kartografickým pracovištěm pro vědu a výzkum, ale i servisním pracovištěm pro vládu. Svou úlohu sehrála například při tvorbě státních hranic ČSR.

Slibný rozvoj přervala nejprve 2. světová válka a poté komunistický převrát v roce 1948. V roce 1952 byla včleněna do Akademie věd ČR, i když fyzicky zůstávala stále na Albertově. Jen díky prof. Karlu Kuchařovi a jeho entuziazmu se podařilo sbírku zachránit před rozdrobením. Od sedmdesátých let sbírka chátrala a bojovala o vlastní existenci. V roce 1993 byla sbírka vrácena zpět Univerzitě Karlově. Její správci stihli v průběhu desetiletí část souboru zpracovat do lístkových katalogů. Po revoluci studenti kartografie část lístků katalogu přepsali do databáze Access. Personálně byla sbírka obsazena s tím, že proto nemohly být učiněny žádné kroky k systematické evidenci sbírky, restaurování, katalogizaci, digitalizaci sbírky vždy chyběly finanční zdroje. I je dnes velmi obtížné se ve sbírce orientovat. V podobném stavu se bohužel nachází většina dalších českých a moravských mapových sbírek a archivů.

Prof. Karel Kuchař

Nyní by však mělo dojít k zásadní změně. Ve spolupráci s odborníky z Moravské zemské knihovny a Masarykovy univerzity byl připraven rozsáhlý projekt do Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) s názvem TEMAP: technologie pro zpřístupnění mapových sbírek ČR: metodika a software pro ochranu a využití kartografických děl národního kartografického dědictví. Projekt byl velice úspěšný. V celkovém hodnocení 219 projektů se umístil na bronzovém 3. místě z celkového počtu 35 podporovaných projektů.

Projekt TEMAP umožní během následujících 5 let připravit vzorové technologie, metodiky a sadu dalších nástrojů pro zpracování, ochranu a on-line zpřístupnění mapových sbírek. Vznikne řešení kombinující inovativním způsobem oblast kartografie, nejnovější webové technologie a znalosti paměťových institucí.

Softwarový vývoj se zaměří na podporu bibliografického a kartografického zpracování mapových sbírek a na následné využití dat a metadat pro nové způsoby zpřístupnění těchto sbírek odborné, ale i laické veřejnosti. Jádrem softwarového řešení bude nástroj Georeferencer obohacený o nové vlastnosti. Budou také vytvářeny nové metodiky reflektující nově vydaná mezinárodní katalogizační pravidla RDA pro popis kartografických dokumentů. Tyto metodiky nejen zohlední českou katalogizační praxi, ale budou prakticky testovány při vědeckém zpracování nejstarších a nejvýznamnějších částí mapových sbírek zúčastněných institucí.

Vybrané dokumenty z těchto sbírek budou digitalizovány a zpřístupněny online. Sekundárním výsledkem tak bude záchrana nejohroženějších dokumentů nevyčíslitelných hodnot. Obsah původního artefaktu bude uchován, a to i v nehorších případech, tj. při zániku originálu.

V případě Mapové sbírky PŘF UK, která patří mezi největší svého druhu ve střední Evropě jak svým obsahem, tak rozsahem, se počítá zhruba s 40% zpracováním fondů. Upřednostněny budou staré tisky a rukopisy do roku 1850, jimž bezprostředně hrozí degradace fyzického nosiče.

Projekt umožní také další rozvoj databáze Geografická bibliografie ČR on-line (<http://www.geobibline.cz>), kterou vytváří od roku 2008 Geografická knihovna PŘF UK ve spolupráci s 20 knihovnami ČR včetně Národní knihovny ČR a Knihovny Akademie věd. V současnosti obsahuje 140 tisíc bibliografických záznamů všech typů dokumentů včetně šedé literatury a stala se již významným nástrojem geografů a kartografů. Vybrané záznamy jsou doplněné téměř 10 tisíci URL adresami plných textů, kolem 3 tisíc objektů ve formátu .pdf a .jpg (texty, náhledy map atd.). V rámci projektu TEMAP se databáze rozroste o starší dokumenty, ale zejména o plné texty a náhledy.

V neposlední řadě budou navrženy nové technologické postupy pro kartometrické analýzy vybraných kartografických dokumentů. Webová prezentace by měla být uživatelsky velmi přívětivá. Bude doplněna e-learningovým kurzem, který jednoduše vysvětlí, jakým způsobem lze nové technologie využívat.

Pro uživatele budou tyto nástroje znamenat nejen rychlý přístup k mnoha plným textům, datům a mapám z domova, ale i zcela nové možnosti práce se starými mapami, které lze využít v mnoha oblastech výzkumu, například vývoje krajiny, ekologie, hydrologie apod. Mapové sbírky čeká odborné zpracování, následné využití a ochrana dokumentů. Odborná veřejnost se ale může dočkat i unikátních objevů dosud neznámých či pohřešovaných dokumentů.

Vedení Přírodovědecké fakulty UK navíc plánuje na rok 2012 celkovou rekonstrukci Mapové sbírky a její následné zpřístupnění veřejnosti. Doufáme tedy, že budoucí léta přenesou vzkříšení dosud opomíjené mapové kolekci evropského významu.

Eva Novotná, ředitelka Mapové sbírky PŘF UK a vedoucí Geografické knihovny PŘF UK